

Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

18.06.2025 nr 12-19/25-11/2

Märt Põdra kaebuse edastamine

Edastan Riigikohtule Märt Põdra 16.06.2025 e-kirjaga (lisa 1) esitatud kaebuse (lisa 2) Vabariigi Valimiskomisjoni 12.06.2025 otsuse nr 33 (RT III, 17.06.2025, 2) peale ja taotluse hinnata RKVS § 48² lg 4 p 4, § 48⁴ lg 2, § 48⁶ lg 11, § 48⁷, § 48⁸ lg 9 ja KOVVS § 54² lg 11 jt sätete audiitori rolli vastavust põhiseadusele. Vabariigi Valimiskomisjoni 12.06.2025 koosoleku protokoll on koostamisel ning selle saadame hiljem.

Vabariigi Valimiskomisjon vaidleb kaebusele vastu ja palub selle rahuldamata jätta. Samuti on Vabariigi Valimiskomisjon seisukohal, et põhiseaduslikkuse järelevalve algatamiseks esitatud sätted ei ole asjassepuutuvad vaidlustatud otsuse õiguspärasuse hindamisel.

Vabariigi Valimiskomisjon (edaspidi VVK) võttis otsuse vastu RKVS § 48³ lg 5 alusel, mille kohaselt kehtestab komisjon enne iga valimist operatsioonisüsteemid, millele rakendused luuakse. Vaidlustatud otsuse mittevastuvõtmisel ei ole valijale tagatud võimalus hääletada RKVS § 48⁵ lg 1 tagatud viisil. Seaduse kohaselt tuleb valijarakendus luua levinumatele arvuti operatsioonisüsteemide ja hääle kontrollrakendus levinumatele mobiilseadme operatsioonisüsteemidele. Seadus ei täpsusta, mida peaks VVK operatsioonisüsteemide valikul lisaks nende levile veel kaaluma. Küll aga – nagu kaebaja õigesti märkis – kaaluti elektroonilise hääletamise laiendamist täiendavatele tehnilistele vahenditele (mobiilseadmetele). 12.06.2025 otsuse nr 33 kohaselt jätkatakse seniste tehniliste vahendite kasutamisega. Samuti täpsustati, et valijarakendus luuakse operatsioonisüsteemidele, millele tootja on taganud turvauuendused ning mis on toetatud DigiDoc tarkvaraga ning kontrollrakendus iOS ja Android mobiilseadmete operatsioonisüsteemidele. Kaebuses sisalduvad etteheited arvuti operatsioonisüsteemidele loodud valijarakenduse auditeeritavusele ei ole asjakohased, sest igaüks saab veenduda valijarakenduse autentsuse ja tervikluse tagamiseks vajalike andmetega (kontrollsummad, mis avaldatakse enne valimisi valimised.ee veebilehel). Mobiilseadmete operatsioonisüsteemidele loodud valijarakenduste, mis avaldatakse äppoes, puhul ei saa igaüks veenduda selle rakenduse autentsuses ja tervikluses samal viisil kui arvuti operatsioonisüsteemidele loodud valijarakendustega (kontrollsummasid ei teki). Seetõttu on oluline, et mobiilseadmete valijarakenduste autentsuses ja tervikluses saaks veenduda audiitor.

Kaebus keskendub peamiselt sellele, kas või kuivõrd elektrooniline hääletamine iseenesest vastab valimiste üldpõhimõtetele (nimetatud on terviklus ja salajasus) ja vaadeldavusele ning kas või kuidas operatsioonisüsteemidele loodud valijarakendus ja kontrollrakendus tagavad nende põhimõtete järgimise ja vaadeldavuse tagamise. Valijarakendus vastab RKVS-is sätestatud nõuetele, mis omakorda lähtuvad valimiste üldpõhimõtetest. Vaatlemisõiguse tagab RKVS § 19⁴ lg 1, õiguste rikkumisel on igaühel, kes leiab, et valimiste korraldaja toimingut või

valimiskomisjoni otsuse või toiminguga on rikutud tema õigusi, esitada kaebuse (RKVS § 70 ja 72¹ lg 1). Puuduvad mistahes viited, argumendid või tõendid, mille kohaselt vaidlustatud otsusega valitud operatsioonisüsteemid oleks sobimatamad võrreldes mõne teise operatsioonisüsteemiga või ei kuulu valitud operatsioonisüsteemid enamlevinud operatsioonisüsteemide hulka või ei ole tegu piisava ajakohasuse nõuetega tagamaks valijarakenduse või kontrollrakenduse nõutav töövõime. Samuti on mõistetamatu nende seos põhiseaduslikkuse hindamise taotluses viidatud sätetega.

Lisaks on kaebaja seisukohal, et vaidlustatud otsuse näol on tegemist elektroonilise hääletamise pealesurumisega. VVK vaidleb sellele vastu – elektroonilise hääletamise võimaluse on ette näinud seadusandja ning elektroonilise hääletamise võimalus tuleb valijale tagada ning operatsioonisüsteemide määramine on tehniline otsustus selle hääletamisviisi tagamiseks.

Täiendavalt märgin, et kaebaja peab tõendama isiklikku ja vahetut õiguse rikkumist, mida ei ole tehtud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ingrid Kullerkann
Vabariigi Valimiskomisjoni esimees

Lisad:

1. Kaebuse edastamise 16.06.2025 e-kiri;
2. Riigikohtule saadetud kaebus.

Katrin Laaniste
katrin.laaniste@valimised.ee